

Doret de Ruyter

Marjolein Distelbrink, Paul Geense & Trees Pels (red.), *Diversiteit in vaderschap. Chinese, Creools-Surinaamse en Marokkaanse vaders in Nederland*. Assen: Van Gorcum, 2005. ISBN 90-232-410X, 338 blz., € 29,50.

Met hoge verwachtingen begon ik met het lezen van het boek *Diversiteit in vaderschap. Chinese, Creools-Surinaamse en Marokkaanse vaders in Nederland* en die zijn behoorlijk goed ingelost. De beschrijvingen van het vaderschap in de drie groepen van allochtonen en de vergelijkingen binnen en tussen de groepen bieden een rijk inzicht in zowel de diversiteit als de overeenkomsten in idealen en praktijken van vaders. Er is te veel interessante informatie om in deze recensie te beschrijven; ik licht daarom alleen een tipje van de sluier op, dat hopelijk de lust om het hele boek te lezen zal opwekken.

Het boek begint met een algemene inleiding, waarin de doel- en vraagstelling, de methodologie van het onderzoek en een samenvatting van eerder onderzoek worden weergegeven. Het onderzoek 'Allochtone Vaders en Opvoedingsondersteuning', waarvan dit boek de neerslag is, beoogt twee doelen, namelijk "inzicht te bieden in de denkbeelden van Chinese, Creools-Surinaamse en Marokkaanse vaders over vaderschap, in hun opvoedingspraktijken, in de praktische belemmeringen die zij ervaren bij de uitoefening van de vaderrol en in hun behoeften aan ondersteuning" (p. 13) en "aanbevelingen te formuleren voor de praktijk van opvoedingsondersteuning aan vaders afzonderlijk en aan gezinnen als geheel" (p. 13). De eerste doelstelling krijgt verreweg de meeste aandacht in het boek. Dat is ook begrijpelijk, aangezien de aanbevelingen slechts op basis van voldoende informatie gedaan kunnen worden en deze informatie volledig ontbrak.

Het onderzoek is kwalitatief van aard en bestaat uit interviews met individuele vaders en groepsbijeenkomsten met vaders, moeders en jeugdigen. Deze aanpak is adequaat, omdat het onderzoek vanwege het gebrek aan reeds aanwezige kennis exploratief van karakter is. Voor alle drie de groepen geldt dat de onderzoeksmethode een duidelijke beperking had, namelijk het vinden van vaders die bereid waren over hun positie in de opvoeding van hun kinderen te vertellen. De speurtocht naar bereidwillige vaders heeft in alle drie de groepen geleid tot een zekere vermindering van de representativiteit van de deelnemers, maar deze wordt in alle gevallen vermeld en is niet van dien aard dat de verzamelde data een vertekend beeld van de onderzochte groepen zouden geven. Wel wijzen de auteurs er voortdurend op dat er geen generaliserende uitspraken gedaan kunnen worden op grond van het onderzoek, omdat de steekproeven daarvoor te klein en onvoldoende representatief waren.

Het boek vervolgt met drie delen, waarin de gegevens van de afzonderlijke groepen allochtone vaders worden gepresenteerd. Elk deel is geschreven door een van de drie auteurs, van wie duidelijk is dat zij veel kennis hebben over de door hen onderzochte groep. De delen zijn overeenkomstig opgebouwd, wat het voor de lezer goed mogelijk maakt de data met elkaar te vergelijken.

De analyses van de interviews zijn geschied met behulp van een zelfde trefcodelijst, zodat een inhoudelijke vergelijking tussen de groepen goed mogelijk is, zij het dat culturele invloeden kunnen leiden tot verschillende concepties van begrippen, die door het werken met trefcodes kunnen worden gemaskeerd. De deskundigheid van de auteurs geeft echter geen aanleiding aan te nemen dat daarvan in dit onderzoek sprake is.

Paul Geense is verantwoordelijk voor het deel over Chinese vaders. Hij biedt een interessante blik in de Chinese keuken. Deze woordspeling ligt natuurlijk voor de hand, want zijn weergave bevestigt het beeld dat de meesten zullen hebben over Chinese gezinnen in Nederland: vaders hebben het geweldige druk met hun werk in Chinese restaurants. Eveneens blijkt dat het idee dat Chinese vaders hoge prestatieverwachtingen van hun kinderen hebben correct te zijn. Ten slotte vinden we een bevestiging van de veronderstelling dat Chinese ouders conformistische opvoedingsdoelen nastreven, zowel in het sociale als in het morele domein.

Deze bevestigingen zijn mijns inziens net zo belangwekkend als de, voor mij, 'nieuwe kijkjes', zoals het belang van het geven van het goede voorbeeld door vaders van de levensstijl die zij van hun kinderen verwachten, alsook hun bijdrage aan het troosten van kinderen en praten over problemen (ongeveer net zo groot als die van moeders). In het licht van de laatste uitkomst is het opvallend dat vaders met een tamelijk grote psychologische afstand, zoals Geense typeert, over de band met hun kinderen spreken.

Helaas heeft Geense, in tegenstelling tot de twee andere auteurs, geen gebruik gemaakt van de gegevens uit de groepsinterviews. Daarvan merkt hij op dat ze nauwelijks nieuwe inzichten voortbrachten, maar dat ze wel waardevol waren vanwege de bevestigende en verhelderende informatie. Het zou echter voor de lezer interessant zijn geweest uit de wat chaotisch verlopende gesprekken enig citaat voorgeschoteld te hebben gekregen, al was het maar om het oordeel van Geense over de informatie te kunnen nagaan.

Marjolijn Distelbrink heeft het onderzoek onder Creools-Surinaamse vaders verricht. Haar kennis van de cultuur en de gewoonten in het vormen en onderhouden van relaties tussen mannen en vrouwen maakt dat dit deel voor de lezer geen vervreemding voor of verontwaardiging oproept over het gedrag van vaders en moeders. Deze reactie is niet ondenkbeeldig, aangezien de gewoonte om verschillende kinderen bij verschillende vrouwen te verwekken door velen op zijn minst als een behoorlijk gedoe zou worden beoordeeld.

Alle vaders achten het kenmerkend voor een goede vader dat die betrokken is bij de opvoeding, wat een duidelijk verschil is met de positie van hun eigen vader in hun jeugd, die getypeerd kan worden als 'de afstandelijke boeman'. Maar in de praktijk blijkt dat moeders daarin toch een grotere rol vervullen. Overigens blijkt uit de gesprekken met de vaders alsook het groeps gesprek met de moeders dat de feitelijke betrokkenheid van vaders niet alleen wordt bepaald door hun eigen opvattingen en hun opleidingsniveau, maar ook door de mate waarin moeders dit toestaan! Ook in deze groep zijn de belangrijkste opvoedings-

doelen sociale en morele conformiteit, alsmede sociabiliteit. Vergeleken met de Chinese vaders stellen zij echter minder doelen op het gebied van maatschappelijk presteren.

Trees Pels was verantwoordelijk voor het onderzoek onder Marokkaanse vaders. Ook haar onderzoek bevestigt enerzijds ideeën die uit onderzoek onder moeders werden gevonden en die er in de samenleving bestaan over de opvoeding van vaders in Marokkaanse gezinnen, en biedt anderzijds nieuwe inzichten, omdat het juist het perspectief van vaders betreft. Zo onderschrijft de helft van de vaders een traditioneel rollenpatroon tussen vaders en moeders en zien de meesten de rol van moreel leider als de belangrijkste rol van vader. Deze traditionele verdeling blijkt in de praktijk ook gangbaar, zij het dat de betrokkenheid van vaders bij de opvoeding duidelijk is toegenomen.

Wat betreft de opvoedingdoelen die vaders stellen, blijkt er een sterke overeenkomst met de Chinese vaders. Maatschappelijk presteren en sociaal en moreel conformisme worden door de meeste vaders als opvoedingsdoel nagestreefd. Vanzelfsprekend is de positie van de Marokkaanse gemeenschap in Nederland in de gesprekken aan de orde gesteld. Weliswaar merken de meeste vaders dat de mening van Nederlanders negatiever is geworden, maar zeggen de meesten vooral last te hebben van stigmatisering in plaats van rechtstreekse discriminatie. Chinese vaders merkten overigens op dat hun kinderen nogal eens worden gepest, met name door andere allochtone kinderen.

In het slothoofdstuk worden de resultaten met elkaar vergeleken. De meeste vaders worden als opvoedingsoptimisten gekenmerkt. De steun die zij in hun opvoeding nodig hebben, vinden zij vooral in het informele netwerk van familie en vrienden. Ook blijkt dat de meeste van de Creools-Surinaamse en Marokkaanse vaders informatie over opvoeding via internet en programma's op de Nederlandse televisie verwerven, waarmee zij overigens selectief omgaan. Ze willen zelf bepalen hoe ze met de informatie omgaan – waarschijnlijk, zo suggereren ook de auteurs, maakt deze vrijheid de informatiebronnen aantrekkelijk voor vaders. Het boek eindigt met veertien aanbevelingen voor opvoedingsondersteuning, waaronder meer doe-activiteiten, ondersteuning van discussie- of zelfhulpgroepen die zowel mono-etnisch als gemengd zouden kunnen zijn, en informatie en uitwisseling via de media en via het internet en de telefoon.

Iedereen die belangstelling heeft voor opvoeding in allochtone gezinnen, zal dit boek met grote interesse lezen. Het biedt een uniek inzicht in de opvattingen over kinderen, opvoeding, de rolverdeling van ouders en de feitelijke praktijken in allochtone gezinnen, al was het maar omdat het voor het eerst is dat deze van Chinese, Creools-Surinaamse en Marokkaanse vaders worden weergegeven. De socio-culturele informatie die de auteurs de lezers verschaffen, maakt het mogelijk de informatie uit de interviews beter te begrijpen. Ten slotte vormen de citaten prachtige illustraties van de analyses. De auteurs hebben het boek daarmee een bijzondere dimensie gegeven.